

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพิธีกรรมคำโพธิ์ของชาวพุทธอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ ๑) ศึกษาแนวคิดเรื่องอายุและการต่ออายุในพระพุทธศาสนา ๒) ศึกษาพิธีกรรมการคำโพธิ์ของชาวพุทธ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ๓) ศึกษาคุณค่าการคำโพธิ์ต่อชาวพุทธ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษามีข้อสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ แนวคิดเรื่องอายุและการต่ออายุในพระพุทธศาสนา ผลการศึกษสรุปได้ว่า คำว่า อายุ มีปรากฏในหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา และมีความสำคัญในฐานะที่เป็นสิ่งที่มนุษย์ล้วนปรารถนา คือ การอยากมีอายุยืนยาว อยากเกิดไม่อยากตาย หรืออยากมีชีวิตอยู่เป็นอมตะ ไม่มีการเกิด ไม่มีการตาย ซึ่งสังคมอินเดียในยุคก่อนและสมัยพุทธกาลก็ถือว่า เป็น สังคมที่มีแก่นความคิดอยู่ที่การพยายามแสวงหา“อายุ” ที่ยืนยาว คำว่าอายุจึงหมายถึง เวลาที่ดำรงชีวิตอยู่ เวลาชั่วชีวิตหนึ่งช่วงเวลานับตั้งแต่เกิดมาหรือมีมาจนถึงเวลาที่กล่าวถึง หรือหมายถึง การมีชีวิตอยู่ในโลกนี้จนถึงวันตาย ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อายุขัย คือช่วงมีชีวิตอยู่หากเมื่อตายไปแล้วก็เรียกว่า สิ้นอายุขัย

อายุนั้นมีความสำคัญสำหรับมนุษย์และสัตว์ทุกประเภท ซึ่งในคัมภีร์พระไตรปิฎกระบุว่า อายุเป็นหนึ่งในสิ่งที่มนุษย์ต้องการมากที่สุดในความต้องการหลักของมนุษย์ทั่วไป ๔ ประการ คืออายุ วรรณะ สุข พละ อายุนั้นมีความสำคัญต่อมนุษย์คือ อายุมีความสำคัญในฐานะของการมีชีวิต มนุษย์หรือสัตว์ที่เกิดมาในภพภูมิที่เป็นสุขโดยมากจะไม่มีความต้องการที่จะยุติการได้มีโอกาสเสวยความสุขจากการมีชีวิตนั้น อายุมีความสำคัญในฐานะที่เป็นพื้นฐานของการเสวยความสุข ความสำคัญอีกประการหนึ่งของอายุก็คือ การมีชีวิตหรือมีอายุเท่ากับเป็นโชคหรือลาภอันประเสริฐของมนุษย์หรือสัตว์ในฐานะที่มนุษย์หรือสัตว์สามารถใช้ความมีอายุนี้นี้ไปเพื่อการเสวยความสุขได้ทุกซ์ประเภท อายุมีความสำคัญในฐานะที่เป็นพื้นฐานของการทำความดี สำหรับความสำคัญของการมีอายุอีกประการหนึ่งก็คือ การที่มนุษย์หรือสัตว์เมื่อเกิดมาแล้วหรือเมื่อมีอายุย่อมจะได้ลาภอันประเสริฐอีกประการหนึ่งก็คือ การได้มีโอกาสในการทำความดีด้วยการให้ทาน รักษาศีลและเจริญภาวนาเป็นต้น

การต่ออายุมีการกล่าวถึงในพระพุทธศาสนา การมีอายุสิ้นอายุยืนเกี่ยวข้องกับกรรมบุญกรรมที่ทำให้ การต้องการมีชีวิตหรืออายุยืนยาวเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การต่ออายุในพระพุทธศาสนามีหลากหลายวิธีการด้วยกันเช่นการทำบุญให้ทานรักษาศีล การเจริญ

ภาวนา การฟังการเจริญพุทธมนต์บทใดบทหนึ่งก็เป็นการต่ออายุเช่นเดียวกัน การฟังการสาธยายพระปริตต์ที่พระสงฆ์ท่านสาธยายเวลานิมนต์ท่านมาทำพิธีที่บ้านก็เป็นการต่ออายุได้เช่นเรื่องของอายุวัฒนมุขาร

๕.๑.๒ พิธีกรรมค้ำโพธิ์อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาพบว่า ต้นพระศรีมหาโพธิ์ เป็นต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นต้นไม้ที่ประทับและตรัสรู้สัมโพธิญาณของพระพุทธเจ้า ดังปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาว่าต้นโพธิ์เปรียบได้กับพุทธอุเทสิกเจดีย์อย่างหนึ่ง ทำให้พันธุ์ต้นโพธิ์กลายเป็นพันธุ์ไม้ที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวพุทธเสมอมา นับแต่สมัยพุทธกาล ต้นโพธิ์ในพระพุทธประวัติสองต้นคือ ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ณ พุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ และ ต้นอานันทโพธิ์ ณ วัดเชตวันมหาวิหาร ซึ่งอานันทโพธิ์ยังคงยืนต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ทางภาคเหนือมีพิธีแห่ไม้ค้ำโพธิ์ในช่วงสงกรานต์ของทุกปี การแห่ไม้ค้ำสะหรี หรือ การแห่ไม้ค้ำโพธิ์อื่นหมายถึงพระศรีมหาโพธิ์เป็นการนำไม้ค้ำที่ได้จัดทำขึ้นไปค้ำที่ต้นโพธิ์ไม้ค้ำดังกล่าวอาจได้มาจากไม้งามที่ใช้ในพิธีสืบชาติหรือไม้ค้ำที่จัดหาขึ้นเป็นพิเศษเนื่องในการถวายทานในเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นการค้าชูพระพุทธศาสนา อย่างหนึ่งและเป็นประเพณีอันเก่าแก่ของชาวล้านนา

พิธีกรรมค้ำโพธิ์ของประชาชนในอำเภอท่าตูมจังหวัดสุรินทร์นั้น จะกระทำเมื่อมีผู้สูงอายุในบ้านเช่นพ่อแม่ ไม่สบาย กระทำเพื่อเป็นการต่ออายุ เพื่อให้ได้โอกาสในการทำบุญทำงาน ฟังธรรม เพิ่มขวัญกำลังใจให้คนที่ไม่สบายได้ทำบุญขณะยังมีชีวิตอยู่ หรือที่เรียกว่าทำบุญตาเห็น พิธีกรรมนั้นจะประกอบด้วยอุปกรณ์ในการค้ำโพธิ์เช่นไม้ยอป่าขนาด ๖ สอบมีง่ามสำหรับการค้ำกิ่งโพธิ์ ไม้ทำเป็นซี่เล็กๆ ทำเก็นอายุคนป่วย สำหรับมัดรวมกับไม้ยอป่า การก่อเจดีย์ทรายในพิธี การเตรียมข้าวสารสำหรับตวงให้เก็นอายุคนป่วย การเตรียมน้ำสะอาดสำหรับตวงให้เก็นอายุคนป่วย การเตรียมน้ำพุงที่มีแก่นประมาณ ๑ คอกทำปลายแหลมสำหรับให้พระสงฆ์ ๔ รูป ตอกลงดินที่ใต้ต้นโพธิ์เป็นต้น การนิมนต์พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ที่บ้าน อาจจะมีการเทศน์โดยพระสงฆ์ผู้เป็นที่เคารพของเจ้าภาพ เมื่อทำบุญตามพิธีกรรมเสร็จแล้วลูกหลานจะนำไม้ที่เตรียมไว้ไปค้ำต้นโพธิ์ที่วัดถือเป็นเสร็จพิธี

๕.๑.๓ คุณค่าของประเพณีการค้ำโพธิ์ จากการศึกษาพบว่าพิธีกรรมค้ำโพธิ์ของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์มีการทำพิธีปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ พิธีกรรมนี้ได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากการเชื่อในเรื่องกรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สอนว่าทุกคนมีกรรมเป็นของตนเอง การที่ตนเองประสบกับภัยพิบัติประสบกับความทุกข์ ความเดือดร้อนต่าง ๆ อาจเป็นเพราะกรรมที่เคยทำไว้ตามให้ผลในปัจจุบันชีวิต จึงนำไปสู่การแสวงหาแนวทางในการแก้ไขในเรื่องนี้ ความเชื่อในเรื่องเจ้ากรรมนายเวร ทำให้เจ็บป่วยไม่สบายเป็นเวลานาน รักษาไม่หายหรือหาสาเหตุของโรคไม่พบอาจเป็นเพราะถูกเจ้ากรรมนายเวรตามมาทวงเอาบุญกุศลหรือทวงชีวิตเป็นต้น ความเชื่อในเรื่องผี และความเชื่อในเรื่องอำนาจของพระรัตนตรัย อาศัยความเชื่อดังที่กล่าวมานี้ ประชาชนอำเภอท่าตูมเวลาที่มีผู้สูงอายุในครอบครัวเช่นพ่อ แม่ ปู่ย่า ตายายที่เคารพนับถือเจ็บไข้ไม่สบาย ก็จะทำพิธีกรรมค้ำโพธิ์ให้

ประเพณีการค้ำโพธิ์นั้นมีคุณค่าทางด้านจิตใจต่อผู้สูงอายุให้มีกำลังใจในการต่อสู้กับการเจ็บไข้ต่างๆ มีความเคารพศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาไม่ประหวั่นพรั่นพรึงต่อมรณภัยที่จะมาถึง คุณค่าต่อครอบครัวคือทำให้ลูกหลานได้แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มีความรักความผูกพันต่อพ่อแม่ญาติพี่น้องที่ได้มาทำบุญร่วมกัน คุณค่าต่อสังคมและพระพุทธศาสนา พิธีกรรมค้ำโพธิ์ทำให้คนในสังคมได้ร่วมกันทำบุญในพระพุทธศาสนา ได้แสดงออกถึงความเห็นใจซึ่งกันและกัน ประชาชนได้เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาว่าสามารถเป็นที่พึ่งได้

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพิธีกรรมค้ำโพธิ์ของชาวพุทธ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่ควรเสนอแนะและต้องศึกษาวิจัยต่อไปดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ความเชื่อเกี่ยวกับอายุและการอายุยืนยาวเป็นความปรารถนาอย่างแรงกล้าของคนในปัจจุบัน คณะสงฆ์ควรมีการศึกษาและอธิบายให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจอย่างถูกต้องถึงความสำคัญและจำเป็นของอายุและประเพณีการต่ออายุที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาว่าควรทำอย่างไร

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพิธีกรรมค้ำโพธิ์ของประชาชนอำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์” พบว่ายังมีประเด็นที่สามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้อีก จึงขอเสนอหัวข้อประเด็นวิจัยเกี่ยวกับประเพณีการต่ออายุโดยการค้ำโพธิ์ดังนี้

๕.๒.๒.๑ ศึกษาการต่ออายุที่ปรากฏในธรรมบทเรื่องอายุวัฒนกุมารเปรียบเทียบกับประเพณีการต่ออายุที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบัน

๕.๒.๒.๒ ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับเวลาว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร